

Bu kitabın hazırlığının sürdüğü günlerde, “müzik kitaplarının gördüğü ilgi ve sağladığı ticari başarı üzerine” dertleşirken Işık Gençer; “Bakalım,” dedi, “senin kitap kaç zamanda tükenecek.” Basım tarihi olan 2004’ten, tükeniş tarihi olan 2011’e kadar sayacak olursanız; yedi yıl. Musiki üzerine yazılmış üstelik çok özel bir dönemi konu başlığı yapmış bir kitap için, kayıt tarihinden, taş plaklardan söz eden bir kitap için yedi yıl az mıdır, çok mudur değerlendirmem kolay değil, hatta imkânsız. Öte yanda ise, bildiğim kimi şeyler var. *Git Zaman Gel Zaman* okurlara ulaştığı günden itibaren ilgi gördü. Özellikle de akademik çevrede tanındı; aranılan, başvurulmuş bir kitap oldu. Basında olumlu kritikler aldı, övüldü. Ödevi olan, tez hazırlayan öğrencilerin kitapla kurduğu bağa tanık oldum... Koleksiyoncular kitap beraberindeki, on beş bini aşkın taş plağın yer aldığı katalogu, birikimlerini değerlendirmede kullandılar. İşe yaradığını, iyi bir iş yapmış olduğumuzu sevinçle gözledik.

Git Zaman Gel Zaman’la ilgili en hoş gelişme yurt dışında, Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşandı. 2005 yılında ARSC Dünya Müziği En İyi Araştırma Ödülü’ne değer bulundu. “The Association for Recorded Sound Collections” (ARSC) 1966 yılında kurulmuş. Kurucular arasında kurumlar ve özel kimseler bulunuyor. Bin kişiye ulaşan üyeleri arasında koleksiyoncular, arşivciler, tarihçiler, müzikçiler, eleştirmenler, yayıncılar, mühendisler var. Ses kayıtları ile ilgili çalışmalar yapan kuruluş kâr sağlamak amacı taşımıyor. ARSC; ses kayıtları ile ilgili çalışmalar yapar, konferanslar, atölye çalışmaları düzenler. Amaçları arasında; ses kayıtlarının korunması, bunlara ulaşılması, eski kayıtların onarımı ve yeniden kazanımı, kataloglama çalışmaları bulunmaktadır. Her yıl düzenlenen bir yarışma ile çeşitli dallarda ödüller vermektedir. Yayınlanmış kitaplar üzerinden beş - altı dalda ödül dağıtılır.

Doğrusunu söylemek gerekirse; ne bu ödül, ne de ARSC’nin varlığından haberimiz vardı. Kitabın yayınlanmasının ardından gelen günlerde, Maryland Üniversitesi’nden etnomüzikolog Karl Signell; Pan’a bir mektup yazmış. “*Git Zaman Gel Zaman*’la yarışmaya katılırsanız.” demiş. Ferruh Gençer yarıncı olarak, ARSC ile gereken yazışmaları yaptı. İki kitap istemişlerdi, kitaplar gönderildi. Başka da bir şey yapmadık. Aradan altı ay kadar geçti. Bir gün haber aldık. O yıl ödül alan çalışmalar içinde biz de vardık. 2005 ARSC Dünya Müziği En İyi Araştırma Ödülü, kitabımıza verilmişti. İşin ilginç yanı ödülün ilk kez yabancı dilde bir kitaba veriliyor olmasıydı. O güne kadar yarışmaya

14 katılan ve ödül almış bütün kitaplar İngilizce yazılmış ve basılmıştı. *Git Zaman Gel Zaman* Türkçe haliyle ödüle değer bulunmuştu.

Kalan Müzik, 1995-96 yıllarında başladığı 78 devirli taş plak kayıtlarını yayınlama çabalarını; Arşiv Serisi başlığı altında sürdürdü. Gazeller III, Safiye Ayla, Hafız Burhan Sesyılmaz, Zeki Müren, Neyzen Tevfik, Hafız Kemal vb. albümlerinin yanı sıra, eski kayıtlardan derlenmiş Ud, Kemeñçe, Ney albümleri 2004 sonrası yapıldı. Eski Karagöz kayıtları albüm oldu. Halk musikisi dalında Enver Demirbağ, Malatyalı Fahri Kayahan, Urfa'dan Üç Musiki Ustası; Kel Hamza, Mukim Tahir, Bekçi Bakır yine Urfalı Cemil Cankat ve Ahmet Cankat albümleri piyasalara ulaştı.

Odeon firması da Dany Grünberg'in ısrarlı tutumuyla, eski kayıtlarına yönelmişti. Odeon'un çalışmaları daha çok taş plak sonrası, 45'lik ve uzunçalar kayıtlarda yoğunlaşıyordu. Halk musikisi alanında birbirinden değerli halk ozanlarının 78'lik ve 45'likleri CD olarak yayınladı. Kısa zamanda önemli bir repertuar oluştu. Harman seçkileri, Piçoğlu Osman, Bahr-i Siyah bu serindedir.

Git Zaman Gel Zaman yayımlandıktan sonra; kitapla doğrudan ilgili kimi yayınlar oldu. Bunlardan en ilgi çeken; Yunanistan'dan koleksiyoncu, yazar ve en nihayet dostum Aristomenis Kaliviotis'in *İzmir Rumlarının Müziği 1900-1922* kitabıydı. Menyos (kısaca öyle söyleniyor) birinci basımı 17 Ocak 2003'te imzalayıp yollamıştı. Ben kitabı yazmış ve Pan'a teslim etmiştim. Çok geçmeden, ikinci baskıyı da yolladı (galiba kendi getirdi). Bazı önemli değişiklikler olduğunu söylemişti. Bu özenli, zengin içerikli, göz kamaştırıcı görsel malzemesi olan kitap ertesi yıl yeniden basılmıştı. Menyos ikinci kitabı 29 Mayıs 2004'te imzalamış. Yani *Git Zaman Gel Zaman*'ın raflarda yerini aldığı 27 Mayıs'tan iki gün sonra. Sahiden ilginç bir rastlantı; *İzmir Rumlarının Müziği 1900-1922* kitabının, Yapı Kredi Yayınları tarafından yapılan çevirisi, bizim ikinci baskı hazırlıklarımıza denk geldi.

Özellikle kitabı planlarken; Ermeni, Rum, Musevi ve diğer etnik plakları kitap dışında tutmuş, kendimizi yalnızca Türkçe kayıtlarla sınırlamıştık. Öbür türlü ile baş edilemeyeceğini bildiğimizden seçmiştik bu yolu. Sadece önemine kuvvetle inandığımız İzmir kayıtlarından ve İstanbullu Rum gençlerin yarattığı estudiantina türünden söz etmiş ve ekteki CD'de bir İzmir kaydı öneriği vermekle yetinmiştik. İzmir Rum müziğinin zengin plak koleksiyonlarını kataloga almamıştık.

İzmir Rumlarının Müziği 1900-1922 kitabının bizde de yayımlanmış olması sevindirici oldu. Kitabın alt başlığında yer aldığı gibi; Eğlence hayatı, müzik dükkânları, plak kayıtları ile İzmir artık meraklısı için bilinmez olmaktan çıktı. Menyos'un kitabının bizde de yayınlanması ile *Git Zaman Gel Zaman* önemli bir kaynak desteğine ulaşmış oldu... Musiki tarihçilerinin, popüler şehir

müziği araştırmacılarının ve meraklılarının, rembetiko sevenlerin ve koleksiyoncuların bu iki kitabı kitaplıkta sırt sırta koymaları yerinde olacaktır diye düşünüyorum.

İki basım arasında elimize ulaşan bir önemli çalışmanın altında Turgut Çeviker imzası var. Merkez Kitapları Tavanarası Kitapları serisinin tarihi 2007. Derlemeyi yapan ve yayına hazırlayan Çeviker; Hakkı Süha Gezgin'in gazete yazılarını 1929'da Plaklarda Dinlediğimiz Sanatkârlar adıyla derlemiş. Ne yazık ki tek bir baskısı yapılan bu önemli çalışmanın mevcudu kalmadığı gibi, yeni basımı yapılacak mı yapılmayacak mı bilmiyoruz. İçtenlikle söylemeliyim ki; kitabın kendi kitabımdan önce yayımlanmamış olmasına hayli üzülüm. Çünkü dönemin önemli taş plak okuyucusu sanatçıları ile yapılmış söyleşiler; yepyeni, ilginç bilgilere ulaştırıyor bizi. Naime Hanım, Hadiye Hanım, Nazmiye Sedat Hanım, Nezihe Hanım Fikriye Hanım gibi önemli ama az bilinen taş plak sanatçıları ile yapılmış söyleşiler çok önemli bilgiler içeriyor. Hafız Aşır, Tamburacı Osman Pehlivan, Udi Sedat Öztoprak, Mesud Cemil söyleşileri kayıt stüdyoları, teknikleri açısından *Git Zaman Gel Zaman*'ı zenginleştirilecek yepyeni bilgiler bizim için. Üçüncü baskıya ulaşır bir de zaman bulacak olursak; Işık ve Ferruh'a bu kitaptan alıntılar yaptığımız "ek sayfalar" konusunda daha ısrarcı olacağım.

İkinci baskıyla ilgili en kökten değişim, daha önce kitabın eki olarak verilen kataloglar CD'si ile ilgilidir. Katalogları artık bir CD olarak değil yayınevinin internet sitesinde, www.pankitap.com adresinde okurların hizmetine sunuyoruz. Kitap okuyucuları daha da geliştirilen ve yeni listelerle plak sayısı artırılmış katalogu, internet yoluyla her an ellerinin altında, ulaşılır uzaklıkta bulabilecekler.

Sahibinin Sesi firmasına ait plakların seri ve katalog numaraları birinci baskı eki CD'de, anlaşılmasa bir teknik hata yüzünden yer alamamıştı. Hazırlık aşamasında yazılıp konulduğu halde CD'de yoktu. İkinci baskı önemli eksiği giderme fırsatı verdi.

Diğer önemli fark; yeni elimize geçen Compagnie Gramophone Ltd. katalogunu listemize eklemek oldu. *Git Zaman Gel Zaman* kapağında yer alan firmaya ait katalogun içeriğini CD'ye koyamamıştık. Sadece kapak resmi elimizdeydi, iç sayfalar eksikti. Oysa firmanın 1903'ten itibaren gerçekleştirdiği, Zonophone etiketli İstanbul kayıtları çok mühimdi. Kayıt tarihinin hemen başında piyasalara çıkan plakları, yorumcuları bilmemize olanak sağlıyordu. Bunları internete koyabilmemiz, Hugo Strötbaum'un İngiltere'de EMI arşivinde ulaştığı katalogların fotokopilerini bize vermesiyle gerçekleşti. Bir kez daha Hugo'ya teşekkür ederiz.

Kitabın yazımı sırasında karşılaştığımız güçlükleri ilk önsözde, yana yakıla anlatmıştık. Belge bulmanın, yaşayan canlı tanıklardan yararlanamama

16 güçlüğünü azaltan tek girişim; Odeon firmasının ikinci kuşak temsilcisi Leon Grünberg'le 2000 yılında gerçekleşmiş söyleşi olmuştu. Leon Grünberg kendisine kitabı ulaştırdığımda telefonla aramış ve şunu söylemişti. "Bu kitabı nasıl yazabildiniz, inanamıyorum!" Çünkü belgesizliği, kaynak yetersizliğini iyi biliyordu. 26 Aralık 2012 tarihinde, Türk kayıt tarihinin önemli bir dilimine tanıklık etmiş, üretimde bulunmuş son temsilcisini 101 yaşında kaybettik. *Git Zaman Gel Zaman*'a yaptığı katkıyı bir kez daha saygıyla anmalıyız.

Biliyoruz ki bütün kaynaklara ulaşmadık. Bizi bekleyen pek çok bilgi ve belge bir yerlerde duruyor. Sağda solda bir rastlantı sonucu önümüze çıkacak yeni bilgi ve belgelerle kayıt tarihimiz zenginleşmeye devam edecektir. Yeni baskılar, galiba bir parça da bunun için var.

Cemal Ünlü

Yeni Levent, Nisan 2013